

střední cestou, nechtěla řešiti sporné otázky před dosažením vítězství. K dalšímu rozporu došlo za revoluce, kdy dobrovolníci ocitli se na konec mezi bolševiky a sibiřskými reakcionáři. V otázce intervence stávil se Beneš rozhodně proti názorům, že legie měly vystoupiti proti bolševikům; považuje to za nemožné vzhledem k chaosu v Rusku, k jeho rozlehlosti, k lhostejnosti Rusů samých a také vzhledem k tehdejší náladě vojska. Na druhé straně hájí legie proti výtkám z reakcionářství. Beneš věří pevně, že Rusko bude vybudováno na podkladě demokratickém a stane se svou existencí záštitou naší samostatnosti. V závěru přiznává Beneš, že světová válka nedosáhla úplně svého cíle; boj o světovou demokracii není skončen, poněvadž poražení nemíní ještě provésti duchovní revoluci, dokud se nevzdají své ideologie, nebude dosaženo úplného pokoje. Na druhé straně snaha po svobodě národů vyvolala extrém — šovinismus, vzrůst socialismu vyvolal jeho zřůdu bolševismus. Úkolem našim pak podle Beneše jest, vychovávatí samy sebe a všechny občany republiky k ideálům humanitním a demokratickým v duchu vítězných ideálů naší revoluce, neboť tak nejlépe zachováme si samostatnost.

J. B.

Prof. Bohuš Tomsa: Úvod do právní filosofie. I. díl. Přehled dějin právní filosofie. Bratislava 1923. — Cena 16 Kčs. — Kniha, ktorú čsl. právnický dorost iste prijme s povďakom. Že právna filozofia nie je púhy špekulatívny príviesok pozitívneho práva, dnes už netreba zvlášť zdôrazňovať. I keď sme odbornými právnikmi, narazíme vo svojom obore na problémy, ba predpoklady práva, ktoré sme neschopní riešiť bez vyšších hľadísk, bez toho, žeby sme sa postavili na širšiu platformu, než nám môže poskytnúť pozitívne právo samo. Ináče sa budeme krútiť v bludnom kruhu definícií idem per idem, ako na príklad právo je to, čo právo zaň ustanovuje a pod. Ale nie sú to len otázky v prvom rade po podstate a v druhom po kritérii práva, ale i fakt, že právo je výtvorom spoločnosti a pre spoločnosť, ktoré nás nútia k tomu, aby sme všetky tieto problémy, ktoré možno považovať za presupozície práva, pojednávali ve zvláštnej disciplíne. — Ale k tejto disciplíne dospejeme i postupom opačným, už či od sociológie, ktorá vidí v práve fenomen spoločenský (právo existuje, teda pôsobí, mení sa a teda podlieha zákonom kauzálnym), alebo od etiky, ktorá mu venuje zvláštnu pozornosť. — Zbýva teda otázka, či je účelné pre tieto problémy stavať disciplínu zvláštnu a či by nepostačil výklad vied, ktoré sa s právom zaoberajú (sociológia a etika). Tak na pr. Francia a Amerika zahrňuje právnu filozofiu do sociológie, v Anglii je vradená do morálnej filozofie. Pri bližšom skúmaní dospeli by sme k názoru, že je to otázka v poslednej inštancii rázu prevažne technického a teda není potreba zaoberať sa sňou ako s podstatnou. Zárodok právne-filozofického myšlenia môžeme vidieť v rozlíšení práva na kozmické, božské a ľudské, s ktorým sa stretáme u Grékov a kde sa prvý raz uplatňuje princíp hodnotenia a rozlíšenia, ač ešte neuvedomelého, toho čo je (právo pozitívne) a toho čo má byť. Bádanie po práve prirodzenom, večne a všade platnom, trvá až do pozitivizmu. A keď si tak porovnáme právo ako ho chápe pozitivista, dajme tomu so Stammlerovými (novo kantovec) formami a kategóriami práva, uvidíme na akých protivných póloch sa ocitla moderná právna filozofia v názoroch na to, čo má byť jej obsahom a ako postupovať pri riešení problémov už daných. Po tomto stručnom prehľade zase sa vraciame k otázke, s ktorou začína prof. Tomsa svoju knihu.

Čo je to právna filozofia?

T. dospieva k názoru, že je to disciplína, ktorá študuje právo z hľadiska a v úzkej súvislosti s istým svetovým názorom. Od právnej vedy líši sa nie predmetom, lež spôsobom ako k nemu pristupuje. Preto i smery v právnej filozofii rozdeľuje podľa filozofických disciplín, na ktoré sa opierajú. Za úvod ku štúdiu vlastných problémov právnej filozofie považuje autor ich dejiny. — Pútavým a prístupným slohom zaoberá sa najprv s pr. fil. antickou, ktorej ráz je daný hlavne naturalizmom (vedľa racio-

nalizmu a teologizmu) a je v znamení prirodzeného práva. — Najdávnejší kresťanský stredovek proste neguje otázku štátu a práva, najviac rieši úkoly praktické (otroctvo atď.). Až zosvätením cirkve stanú sa tieto znovu aktuálnymi. Ich výklad je prirodzene teologický. Pojem práva prirodzeného zostáva, ač naproti trojakosti antického (úniverzálne, božské a ľudské) zná stredovek už len ľudské a božské. Až novovek prináša oslobodenie od teológie (Grotius). Už pred nim vymanol sa z jej područia hlavne Machiavelli) a stretáme sa s myšlienkami liberálnejšími, ba demokratickými (náuka o svrchovanosti národa). Právo pozitívne bolo zatlačené do pozadia úvahami o právu prirodzenom. Túto jednostrannosť naturalisticko-racionalistickú odstraňovala škola historicko-právna (Savigny). Použitím pozitivistickej metódy vylúčila racionalistické špekulácie o práve prirodzenom. Vidiac ale v práve len fenomen a nevediac chápať jeho dvojakú podstatu, octla sa v slepej uličke a úplne ztratila vliv na právny vývoj. Prvý pokus synteticky vyložiť právo nachádzame u Hegela, ktorý stotožňuje právo pozitívne s právom prirodzeným (to čo je, s tým čo je žiadúce). Najnovšie obdobie správnej filozofie rozpadá sa na mnoho smerov. V celku ale možno povedať, že koncom XIX. storočia pozitivizmus mal najväčší vplyv na ňu, no privodil i jej krízu, ktorú dnešná doba snaží sa prekonávať idealistickými smernicami, alebo syntézou oboch. V celku moderná právna filozofia usiluje sa opierať o právnu vedu.

Rozsahove obmedzuje sa autor skoro len na strednú Európu (zahŕňujúc v to Itáliu a Grécko). Rusi sú tu zastúpení len Tolstojom a Krapotkinom (teórie anarchické). O vlastnej právnej filozofii ruskej niet zmienky.*) Taktiež ostatných zemí európskych dotýka sa skoro len menami, povedzme školských filozofov (Spinoza, Lock, Spencer, Montesquieu, Rousseau atď.). Je pravda, že klasickou zemou právnej filozofie je Nemecko a ako sme už boli spomenuli v niektorých zemiach sa ona nepestuje ako disciplína zvláštna.

Kniha je písaná pre študentstvo. A tu sa nám naskytá otázka či púbe dejiny určitej vedy môžu byť jej úvodom. Je nesporné, že ich autor musí si byť na čistom s pojmovým základom patričnej vedy. Ale či to nemá platíť, aspoň v omedzenej miere, tiež o čitateľovi? Ináč je tu nebezpečie, že tento nepochopí dokonale vývoj, ktorý sa mu podáva, ba môže dokonca upadnúť v zameňovanie si obsahu s obsahom vied príbuzných, alebo pomocných (v našom prípade štátovedy, sociológie, etiky, ba dokonca politiky atď.). Definícia, že pr. f. je disciplína, ktorá študuje právo z hľadiska a v úzkej súvislosti s istým svetovým názorom, je príliš široká a obsahove nejasná. Preto považovali by sme za účelnejšie, keby bol autor vyslovil, čo on pojíma do obsahu pr. f. a keby bol zachádzal s historickou látkou, sub specie tohoto svojho názoru, kriticky. Študentstvo bolo by iste malo v tomto prípade väčší prospech, práve preto, že sa jedná o úvod do pr. f. — Dúfáme, že jak táto kniha, tak i jej pokračovanie najde si cestu do širších vrstiev študentstva. Je zaiste na čase, aby týmto otázkam bola venovaná väčšia pozornosť, než doposiaľ.

V. C.

E. Rádl: La Question religieuse en Tchecoslovaquie. («Orbis». — 64 str. — 6 Kč.) Pritomná knížka je otisk z »Gazette de Prague« a nutno hned priznati výbornou informativní příručku našeho náboženského života, a to nestrannou, na což zvláště nutno klásti důraz, je-li určena cizímu publiku. Myslím, že by kniha jen získala překladem do češtiny, kde by mohla se státi východiskem v á ž né diskuse o náboženských věcech, o níž zmiňuje se autor na konci knihy jako nutném východu z dosavadní nejasnosti. Autor probírá tři naše hlavní církve, katolickou, československou a protestantskou, pojednáváje strážlivě o jejich stavu i chanci do

*) O predrevolučnej pr. f. v Rusku viď Pelikánov referát v Ruchu filozofickom (č. 5—6 IV.). Vďačným tématom by bolo tiež sledovať právny vývoj v sovjetovom Rusku. V emigrácii vidíme len pokračovanie smerov starých.